

ka radziła, aby zaznaczyć obecność oddziałów w starostwach i korzystać ze środków samorządów terytorialnych wspólnie z lokalnymi instytucjami kultury, na przykład bibliotekami.

Dopełnieniem „towarzyskiego” charakteru spotkania stała się wycieczka krajoznawcza, która odbyła się następnego dnia, w niedzielę 18 września. Uczestnicy zjazdu mogli podziwiać wczesnojesienne krajobrazy Gór Świętokrzyskich i zwiedzać literackie zakątki Kielecczyzny. Szkoda tylko, że o szyby dzwonił niełaskawy deszcz.

Małgorzata Burta

DOI: 10.18318/WIEKXIX.2016.48

SYLWETKI NOWYCH CZŁONKÓW HONOROWYCH TOWARZYSTWA LITERACKIEGO IM. ADAMA MICKIEWICZA

PROF. DR HAB. CZESŁAW KŁAK

Profesor Czesław Kłak urodził się 21 kwietnia 1935 roku w Hadlach Szklarskich, miejscowości na Pogórzu Dynowskim, w powiecie przeworskim. W roku 1952 ukończył II Liceum Ogólnokształcące w Przemyślu i w tym też roku rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Absolwentem krakowskiej uczelni został cztery lata później. Pracę zawodową rozpoczął w Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika w Jarosławiu, a następnie w Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej w Rzeszowie. Na początku lat sześćdziesiątych był redaktorem „Widnokregu” – cotygodniowego dodatku kulturalnego do rzeszowskiego dziennika „Nowiny”.

W roku 1963, gdy w Rzeszowie rozpoczęło działalność Zamiejscowe Studium Terenowe krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Czesław Kłak rozpoczął tam pracę naukową i dydaktyczną. W roku 1969 doktoryzował się na podstawie rozprawy *Powieści historyczne Jana Zachariasiewicza* (promotorem rozprawy był prof. dr Wincenty Danek). Wtedy też wykrystalizował się krąg zainteresowań naukowych Czesława Kłaka – mieści się w nim przede wszystkim literatura polska XIX wieku, zwłaszcza romantyczna. Z tego zakresu opublikował wiele prac naukowych na temat twórczości Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Aleksandra Fredry, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Anny Nakwaskiej, Teodora Tomasa Jeża, Ksawerego Preka i wielu innych pisarzy polskich. Rezultaty swoich prac badawczych opublikował m.in. w książkach: *Polski Leonidas. Rzecz o legendzie historycznej i literackiej generała Józefa Sowińskiego* (1986); *Romantyczne tematy i dylematy. Echa powstania listopadowego w literaturze, historiografii i publicystyce* (1992); *Pisarze galicyjscy. Szkice literackie* (1994). Jest także edytorem kilku powieści galicyjskich, wydanych z jego gruntownymi opracowaniami historycznoliterackimi: *Starosta zygwulski* Adama Krechowieckiego (1988); *Murdelio* Zygmunta Kaczkowskiego (1989); *Salon i ulica* Józefa Dzierzkowskiego (1989) i *Skarb watażki* Władysława Łozińskiego (1990). Pod redakcją Czesława Kłaka ukazało się także kilka numerów „Zeszytów Naukowych” Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie.

Osobnym działem badań naukowych Profesora jest biografia i dorobek wybitnego badacza polskiego romantyzmu, prof. Stanisława Pigonia. Pracę tę zapoczątkowało opracowanie i wydanie pamiętnika *Z Komborni w świat. Wspomnienia młodości* (1983). Z tego zakresu Czesław Kłak opublikował następnie szereg artykułów oraz książkę *Stanisław Pigoń. Szkice do portretu* (1993), zredagował także kilka monografii zbiorowych: *Wokół Stanisława Pigonia. Nad warsztatem naukowym i literackim Uczonego* (1983); *Non omnis moriar. Studia i szkice o Stanisławie Pigoni* (1997) oraz – wspólnie z Krzysztofem Fiołkiem, Franciszkiem Ziejką i Januszem Gruchałą – książkę *Profesor z Komborni. Stanisław Pigoń w czterdziątą rocznicę śmierci* (2010). Czesław Kłak wydał ponadto kilka zbiorów korespondencji Stanisława Pigonia: z Marią Danilewiczową (*Dialog korespondencyjny (1958–1968)*, 1996), Ignacym Chrzanowskim (*Mistrz i uczeń. Korespondencja wzajemna (1914–1936)*, 2005), ks. bp. Ignacym Świrskim (*Siedleckie rekolekcje (ks. bp Ignacy Świrski – prof. Stanisław Pigoń)*, „Tematy i Konteksty” 2012, nr 2. Profesor Czesław Kłak sukcesywnie opracowuje następne zbiory korespondencji Stanisława Pigonia. Zwieńczeniem badań nad dorobkiem prof. Pigonia jest monumentalna monografia *Pigoń* (2013).

Badania historycznoliterackie Czesława Kłaka wiązały się z kolejnymi awansami naukowymi: z doktoratem (1969), habilitacją (1990) i profesurą (1998). Ważną dziedziną aktywności profesora była dydaktyka w WSP w Rzeszowie, a następnie na Uniwersytecie Rzeszowskim. Seminarium magisterskie pod jego kierunkiem ukończyło ponad pięciuset polonistów, a dla siedmiorga młodszych adeptów nauki profesor Czesław Kłak stał się promotorem ich rozpraw doktorskich.

Od lat siedemdziesiątych prof. Czesław Kłak sprawował liczne funkcje w strukturach rzeszowskiej uczelni: był kierownikiem Zakładu Historii Literatury Polskiej, a później – kierownikiem Zakładu Literatury Romantyzmu i Pozytywizmu; został także dwukrotnie prorektorem rzeszowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej (w latach 1972–1975 i 1993–1996). Przez kilka kadencji był też członkiem Komitetu Nauk o Literaturze PAN.

Od ponad pięćdziesięciu lat Czesław Kłak jest też aktywnym członkiem Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Przez kilka kadencji był członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa, a przez piętnaście lat – prezesem rzeszowskiego Oddziału (w latach 1993–2008). Był w tym czasie organizatorem niezliczonych prelekcji o literaturze i spotkań z polskimi pisarzami. Za jego kadencji, w roku 1995, w Rzeszowie zorganizowany został także Zjazd Delegatów Oddziałów z konferencją naukową na temat pogranicza kultur.

Za swoją działalność Czesław Kłak otrzymał liczne nagrody i odznaczenia, między innymi: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej i dwukrotnie Nagrodę Ministra za działalność naukową. Z okazji jubileuszu czterdziestolecia pracy naukowej współpracownicy i uczniowie Profesora zredagowali księgę pamiątkową *Literatura i jej konteksty. Prace ofiarowane profesorowi Czesławowi Kłakowi* (2005), zawierającą

obszerną bibliografię jego prac naukowych do roku 2004 (obejmującą wtedy blisko 200 pozycji).

Po przejściu na emeryturę profesor Kłak kontynuuje swoje badania naukowe, publikując kolejne książki, rozprawy i artykuły, m.in. na łamach „Wieku XIX”, „Ruchu Literackiego”, „Tematów i Kontekstów” oraz wielu monografii zbiorowych. Obecnie bibliografia jego prac obejmuje około 250 pozycji bibliograficznych.

Przez długie lata owocnej pracy zawodowej profesor Czesław Kłak położył ogromne zasługi dla polskiego literaturoznawstwa, a także dla rozwoju Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Swoimi kompetencjami, zaangażowaniem oraz życzliwością zyskał sobie uznanie w środowisku naukowym, a także ogromny szacunek i wdzięczność swoich współpracowników oraz wychowanków.

Kazimierz Maciąg, Marek Stanisław

PROF. DR HAB. STEFAN NIEZNANOWSKI

Profesor Nieznanowski jest cenionym badaczem literatury staropolskiej oraz wieloletnim prezesem Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Kariera akademicka Profesora rozpoczęła się w 1955 roku, gdy po uzyskaniu magisterium na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim rozpoczął pracę najpierw jako asystent, później asystent starszy i adiunkt. W roku 1962 otrzymał stopień doktora na Uniwersytecie Warszawskim (Wydział Humanistyczny KUL nie miał wówczas prawa nadawania tego stopnia) na podstawie dysertacji o poezji Kaspra Miaskowskiego. W latach 1968–1973 pełnił obowiązki redaktora w Pracowni Staropolskiej Instytutu Wydawniczego PAX, którą założył wspólnie z prof. Juliuszem Nowakiem-Dłużewskim. W latach 1980–1998 piastował funkcję kuratora naukowego wspomnianej Pracowni oraz redaktora naczelnego serii „*Silva Medii et Recentioris Aevi*”. Ponad trzydzieści lat (1974–2006) związany był zawodowo z Instytutem Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej: najpierw jako pracownik Zakładu Literatury Staropolskiej (od 1974), później jako zastępca kierownika Zakładu (od 1976), ostatecznie jako Kierownik Zakładu (1985–2003) i Dyrektor Instytutu (1990–1996). W roku 1984 uzyskał stopień doktora habilitowanego w UMCS na podstawie rozprawy *O artyzmie poezji staropolskiej* (wyd. 1983). W roku 1991 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, sześć lat później (w 1997) został profesorem zwyczajnym. W 2003 roku przyjął status profesora emerytowanego.

Na dorobek naukowy i popularyzatorski Profesora Nieznanowskiego składa się ponad 300 pozycji bibliograficznych, z naukowych są to monografie, prace pod redakcją, edycje tekstów, artykuły i rozprawy, teksty materiałowe, hasła leksyko-graficzne i encyklopedyczne w takich kompendiach, jak *Słownik literatury staropolskiej*, *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, *Encyklopedia katolicka*. Z bardzo różnorodnej problematyki naukowej, którą porusza lubelski badacz, można wyodrębnić cztery szczególnie mu bliskie tematy, czy raczej bloki tematyczne. Pierwszy to początki baroku w literaturze polskiej, nie przypadkiem de-

biutem naukowym Nieznanowskiego, wówczas jeszcze studenta, był artykuł *Mikołaj Sęp Szarzyński – poeta baroku* („Tygodnik Powszechny” 1955, nr 31). Badania nad estetyką, poetyką i ideologią tej epoki zaowocowały prekursorską książką *O poezji Kaspra Miaskowskiego. Studium o kształtowaniu się baroku w poezji polskiej* (1965). Książka o Miaskowskim wraz z wydaną dwa lata później przez Jana Błońskiego rozprawą *Mikołaj Sęp Szarzyński a początki polskiego baroku* były dla ówczesnej humanistyki rewolucyjne: rehabilitowały osądzaną, ale nie badaną literaturę baroku, dawały nowoczesny (z wykorzystaniem narzędzi, jakie daje retoryka) język jej opisu, ukazywały skomplikowanie ideowe epoki. W epoce realnego socjalizmu były oczywiście ideologicznie niepoprawne. I choć to książka Błońskiego – bo dotycząca zintelektualizowanej poezji Sępa – stała się polonistycznym *longsellerem*, to nie sposób badając i dziś początki polskiego baroku, nie przywoływać ustaleń lubelskiego badacza. Cennych także źródłowo, jak pokazała wydana trzydzieści lat później przez Alinę Nowicką-Jeżową edycja krytyczna poezji Miaskowskiego (w serii „Biblioteka Pisarzy Staropolskich”).

Drugim ważnym obszarem badań Profesora jest mediewistyka, zwłaszcza poezja polskiego średniowiecza. Arcydziełom liryki tego okresu poświęcił studia, w których, wykorzystując narzędzia analizy kontekstowej i komparatystycznej, ukazywał między innymi ewolucję literackiego obrazu Maryi (*Średniowieczna liryka religijna*, artykuł w tomie *Polska liryka religijna*, red. S. Sawicki, P. Nowaczyński, 1983), historyczny i teologiczny wymiar *Pieśni Sandomierzanina*, wartości artystyczne średniowiecznych kołęd, czy problematykę genologiczną (m.in. artykuły *Pastorałka*, *Planctus* w *Słowniku literatury staropolskiej. Średniowiecze – Renesans – Barok*, red. T. Michałowska [i in.], 1990 i wyd. nast.).

Wiele uwagi poświęcił staropolskiej epice (m.in. studium *Staropolska epopeja historyczna. Kształtowanie się pojęcia, drogi rozwoju*, artykuł o warsztacie epickim *Oblężenia Jasnej Góry Częstochowskiej*). W studiach tych, ogarniających ogromny materiał źródłowy, odkrywczych i niezależnych intelektualnie, ich autor reinterpretował dotychczasową tradycję badawczą i postawił nowe tezy, na przykład dotyczące hierarchii eposu w staropolskiej hierarchii gatunków czy roli fikcji i historii w epice. Są one nadal wykorzystywane w pracach na temat epiki dawnej.

Ważną rolę w dorobku lubelskiego badacza odgrywa edytorstwo naukowe. Niezastąpiony do dziś jest wydany wraz z Juliuszem Nowakiem-Dłużewskim w PAX tom *Kołędy polskie. Średniowiecze i wiek XVI* (t. 1, 1966). Za tę edycję, zawierającą krytyczne opracowanie filologiczne, muzykologiczne i ikonograficzne tekstów kołędowych, został Nieznanowski, wraz z innymi członkami Zespołu „Kołędy polskie”, uhonorowany tytułem laureata Nagrody im. Włodzimierza Pietrzaka (1967). W serii „*Silva Medii et Recentioris Aevi*” wydał z rękopisu kołędę karmelitańskie (t. 5, 1977), zaś w tomie szóstym inwentarz majątku Wojciecha Oczki – renesansowego lekarza, przyrodzowca i humanisty, przypomnijmy – reżysera prapremiery *Odprawy posłów greckich* w podwarszawskim Jazdowie (1578). Jako uczeń Nowaka-Dłużewskiego doprowadził Nieznanowski do pośmiertnej edycji jego *Studiów*

i szkiców (1973), zaś w 1980 roku wydał z rękopisu swojego mistrza ostatnią część jego *opus magnum* – tom z serii *Okolicznościowa poezja polityczna w Polsce*, zatytułowany *Dwaj królowie rodacy*. Jest współzałożycielem serii edytorskiej „Lubelska Biblioteka Staropolska” (od 2004), na którą składa się obecnie czternaście tomów edycji krytycznych dzieł pisarzy związanych z Lubelszczyzną.

Na aktywność Nieznanowskiego – popularyzatora nauki składają się recenzje i omówienia, teksty okolicznościowe, publicystyczne, artykuły popularne, sprawozdania, indeksy i bibliografie, twórczość eseistyczna i literacka, wywiady. Charakterystyczna dla tej części dorobku Profesora jest obecność ponad stu audycji radiowych o literaturze dawnej nagranych w Radiu Lublin oraz w I i II programach Polskiego Radia. W okresie 1984–1990 był przewodniczącym Komitetu Okręgowego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego w Lublinie. Zaangażowany w pracę z młodymi polonistami, pomysłodawca i organizator Studenckiej Sesji Staropolskiej „Barok. Analogie – opozycje” (1977, druk materiałów pokonferencyjnych 1979), otrzymał od nich główną nagrodę na konkursie Homo Didacticus zorganizowanym przez studentów. Autor studium o „pani wszechpiękniejszej” z pieśni Jana Kochanowskiego (artykuł zamieszczony w zbiorze *Jan Kochanowski. Interpretacje*, red. J. Błoński, 1989) uczył adeptów polonistyki trudnej sztuki analizy i interpretacji literatury staropolskiej. Jako wychowawca młodej kadry naukowej Profesor Nieznanowski jest promotorem dwunastu rozpraw doktorskich oraz recenzentem w ośmiu przewodach doktorskich i habilitacyjnych.

Od roku 1953 aż do chwili obecnej jest członkiem Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. W tym czasie pełnił między innymi funkcję prelegenta (w latach 50.), sekretarza i skarbnika (w późniejszym okresie) oraz prezesa Oddziału Lubelskiego TLiAM w latach 1990–2002 (zgodnie z tradycją jego zastępcą był przedstawiciel KUL, wówczas prof. Stanisław Fita). Podczas liczącego ponad sześćdziesiąt lat członkostwa w Towarzystwie aktywność Profesora Nieznanowskiego nakierowana była zarówno na podejmowanie działań o charakterze *stricte* naukowym (wykłady, publikacje), jak i popularyzatorskim, których celem było rozpowszechnianie wśród młodzieży i nauczycieli wiedzy o literaturze staropolskiej, informowanie o najnowszych osiągnięciach badawczych w dziedzinie historii literatury polskiej i obcej, inspirowanie młodego pokolenia do podejmowania dyskusji na temat zjawisk literatury polskiej. W latach 50. ubiegłego stulecia z wykładami popularyzatorskimi Stefan Nieznanowski, wówczas młody pracownik naukowy, docierał do wszystkich niemal miast i miasteczek Lubelszczyzny. Ta jego działalność harmonizuje z aktywnością naukową – badaniem kultury literackiej Lublina i Małopolski Wschodniej (m. in. studia o literackiej „dynastii” Kochanowskich, pisarzach z kręgu Akademii Zamojskiej, czytelnictwie w staropolskim Lublinie).

W czasach prezesury Profesora tradycją stało się organizowanie przez Oddział Lubelski TLiAM corocznych grudniowych konferencji naukowych, poświęconych wybitnym pisarzom, między innymi Piotrowi Kochanowskiemu, Juliuszowi Sło-

wackiemu, Janowi Kochanowskiemu. Miały one liczne audytorium (studenci, nauczyciele, młodzież licealna), bo też ich rolą było popularyzowanie wiedzy o literaturze. Zainicjowana przez Profesora współpraca Oddziału Lubelskiego z Muzeum Literackim Józefa Czechowicza do dziś przynosi efekty w postaci wykładów popularnonaukowych członków Oddziału Lubelskiego TLiAM w siedzibie muzeum. Występował i występuje nadal z prelekcjami o tematyce staropolskiej w lubelskich uczelniach, szkołach i placówkach kulturalnych. Dzięki osobistemu zaangażowaniu Profesora Oddział Lubelski zyskiwał kolejnych członków, a Towarzystwo jest miejscem, gdzie harmonijnie współpracują ze sobą literaturoznawcy z obu lubelskich uniwersytetów. Warto podkreślić, iż profesor Nieznanowski, który zawsze uczestniczy w spotkaniach TLiAM, utożsamia się z Towarzystwem i wciąż popularyzuje idee mu przyświecające.

Dariusz Chemperek

DR DOBROŚŁAWA ŚWIERCZYŃSKA

Statut TLiAM określa, iż członkiem honorowym Towarzystwa może zostać ten, kto położył znakomite zasługi dla rozwoju Towarzystwa lub na polu historii literatury. Doktor Dobrosława Świerczyńska – znana tropicielka zagadek literackich – spełnia oba te warunki. Urodzona w 1937 roku, w 1958 ukończyła polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Udział w seminarium profesora Juliana Krzyżanowskiego zaowocował zainteresowaniem literaturą ludową i pracą (do 1965 roku) w Polskim Towarzystwie Ludoznawczym oraz kilkoma publikacjami z tego obszaru. Działalność naukową doktor Świerczyńska rozpoczęła na dobre w 1968 roku, kiedy została zatrudniona w Pracowni Dokumentacji i Edytorstwa XIX wieku Instytutu Badań Literackich PAN w Warszawie. Trafiła pod skrzydła profesora Edmunda Jankowskiego, który powierzył jej funkcję sekretarza ogromnego projektu: *Słownika pseudonimów pisarzy polskich od XV wieku do 1970 r.* oraz opracowanie haseł słownikowych z drugiej połowy XIX wieku. Pod opieką promotorską Jankowskiego obroniła w IBL PAN doktorat zatytułowany *Polski pseudonim literacki. Zarys problematyki*, wydany potem dwukrotnie w formie książkowej w PWN jako pierwsza polska monografia poświęcona historii i teorii pseudonimiki. Po śmierci Jankowskiego Świerczyńska przejęła kierowanie zespołem opracowującym dalszy ciąg *Słownika pseudonimów*. Tom piąty ukazał się już pod jej kierownictwem. Wraz z zespołem (Cecylią Gajkowską, Joanną Król i Ireną Stemplowską) wykonała kolejną monumentalną pracę z zakresu pseudonimiki: *Kto był kim w drugim obiegu? Słownik pseudonimów pisarzy i dziennikarzy 1976-1989* (1995). Benedyktyński trud zaowocował ujawnieniem około trzech tysięcy pseudonimów 1200 osób z dwustu wydawnictw ukazujących się poza cenzurą.

Jak wolno przypuszczać, to właśnie praca „demistyfikacyjna”, jaką jest ujawnianie pseudonimów, zachęciła Dobrosławę Świerczyńską do rozwiązywania zagadek literackich. Doszła do mistrzostwa w stosowaniu atrybucyjnej metody dochodze-

niowej. Najznakomitszą prezentacją owego literackiego śledztwa są dwie rozprawy: *Walery Przyborowski czy Eksdziennikarz? Rozważania o autorstwie „Starej i młodej prasy”*, „Pamiętnik Literacki” 1988, z. 3 (autorka, analizując metodycznie źródła, zewnętrzne oraz wewnętrzne przesłanki, podważa autorstwo książki *Stara i młoda prasa*, przypisywanej przez tradycję Waleremu Przyborowskiemu; uważa, że napisał ją Julian Kaliszewski ps. Klin) oraz „*Towarzystwo warszawskie*”, *Baronowa X.Y.Z. i inni*, „Pamiętnik Literacki” 1979, z. 3 (dr Świerczyńska stawia tezę, że autorem słynnego pamfletu był nie Antoni Zaleski, ale trójka autorów: Konstanty Górski, Julia Górską, Stanisław Koźmian). Studiując źródła w czasie pracy nad pseudonimiką, Świerczyńska trafiała wciąż na wzmianki budzące słuszne wątpliwości co do dotychczasowych ustaleń historii literatury. O zamiłowaniu do odkrywania spraw ukrytych, prostowania omyłek i rozwiązywania zagadek świadczą już same tytuły jej artykułów: *Nieznane autografy Sienkiewicza*, „Przegląd Humanistyczny” 1974, z. 6; *Awdotia Bakunin – tajemnicza miłość Mickiewicza*, „Przegląd Humanistyczny” 2007, z. 6; *Zagadka angielskiego przekładu „Trzech budrysów”*, „Przegląd Humanistyczny” 1975, z. 4; *Tajemniczy tłumacz Aleksandra Fredry*, „Pamiętnik Literacki” 1993, z. 1 (chodzi o Aleksandra Swieczina, inspektora cenzury warszawskiej, a jednocześnie tłumacza dzieł Fredry i innych polskich dramatów na rosyjski, nieuwzględnianego przez bibliografie ani opracowania); *Nieznane (zapomniane?) opowiadanie Bolesława Prusa i „jednodniówka” Wacławy Kiślańskiej*, „Pamiętnik Literacki” 2015, z. 4; *Vaclav Hanka i staroczeskie rękopisy (przypomnienie słynnej mistyfikacji literackiej)*, „Slavia Occidentalis” 1989/1990, nr 46/47; *Mistyfikacja literacka*, „Pamiętnik Literacki” 1989, z. 2.

Kolejna ścieżka zainteresowań naukowych dr Świerczyńskiej to paremiologia, czyli przysłowioznawstwo. „Powszechnie wiadomo, że na wszystko jest przysłowie” – pisze autorka i czyni tę sentencję tytułem jednej ze swych antologii (*Przysłowia są na wszystko*, 2001; wyd. następne: 2003, 2009). Wydaje ich kilka (*Przysłowia różnych narodów. Kobieta, miłość, małżeństwo*, 1994; *Przysłowia w sześciu językach*, 1995 (współautor: Andrzej Świerczyński), wydanie następne: 1996. *Słownik przysłów w ośmiu językach* (współautor: Andrzej Świerczyński), 1998, wydania następne: 2001, 2006, toż wydania litewskie w dziewięciu językach, 2000, toż wydanie czeskie w dziewięciu językach, 2008). Słownikom przysłów towarzyszyły paremiologiczne prace teoretyczne (m. in.: *Międzynarodowa systematyka przysłów*, „Literatura Ludowa” 1974, z. 1).

Trzecią ścieżką, jaką podążają zainteresowania naukowe dr Świerczyńskiej, jest edytorstwo naukowe oraz bibliografia. Nie będziemy wymieniać licznych jej prac z tego zakresu, wspomnijmy jedynie o najważniejszej. Dobrosława Świerczyńska przeszła na emeryturę w roku 1997, nie zawieszając jednak ani na chwilę działalności badawczej. Zajął się wówczas kilkoma projektami, z których największy to przygotowywana przez kilkanaście lat bibliografia Henryka Sienkiewicza z serii „Nowy Korbud” (t. 17, vol. III, 2015). Początkowo dr Świerczyńska opracowywała ją z zespołem (w składzie: Maria Bokszczyńska, Zofia Dernałowicz, Joanna Król), zaś

od 2007 roku pracowała nad „Korbutem” samodzielnie. Sienkiewicz – najpopularniejszy przez półtora stulecia pisarz w Polsce i najbardziej znany pisarz polski na świecie – wymagał nie lada zaangażowania ze względu na ilość materiału do przejrzania. Tom gromadzi wiedzę dotyczącą twórczości Sienkiewicza i jej recepcji w kraju oraz za granicą, biografii pisarza i jego kultu, przekładów, spuścizny rękopiśmiennej oraz sienkiewiczowskiej ikonografii, liczy ponad 800 stron, z czego ponad 150 zajmują indeksy. Obszerniejszą bibliografię ma chyba tylko Adam Mickiewicz.

Członkiem Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza Świerczyńska została za prezesury profesora Zdzisława Libery. Przez długie lata pracowała w Zarządzie Oddziału, przez cztery kadencje pełniła funkcję skarbnika. Brała udział w niemal wszystkich imprezach naukowych i popularyzatorskich organizowanych przez Oddział. W kadencji 2004–2007 zasiadała w Sądzie Koleżeńskim TLiAM. W 2004 Zarząd Główny powierzył dr Świerczyńskiej kontynuowanie monografii zawierającej dzieje TLiAM (autorem pierwszej części jest Stanisław Fita). Książka *Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza 1886–2006* ukazała się na 120-lecie istnienia TLiAM (2006). Dr Świerczyńską nazwać można dziejopisem TLiAM, prowadzi bowiem także od kilku dziesięcioleci kronikę Oddziału Warszawskiego oraz dokumentację fotograficzną ważnych imprez Towarzystwa.

Dla kolegów z Towarzystwa i Instytutu dr Dobrosława Świerczyńska (czy po prostu: Duszka) jest wzorem najbardziej pożądanym ludzkich cech: życzliwości, optymizmu, solidności, skromności i prawości. Swoją pracę zawodową łączy z zamiłowaniem do podróży dalekich i bliskich. Zwiedziła wiele miejsc na obu półkuliach i chyba wszystkie ciekawsze zakątki naszego kraju. Swoją pasją stara się зараżać innych: przez kilka ostatnich dekad organizowała coroczną czerwcową wycieczkę pracowników IBL, wybierając zawsze jakiś mało znany kulturalno-literacki szlak.

Rzec można śmiało, że w środowisku polskich literaturoznawców nazwisko: Świerczyńska znają wszyscy. Nawet jeśli ktoś nigdy nie był na wycieczce zorganizowanej przez Duszkę, to na pewno miał w ręku bibliografię, słownik czy edycję przygotowaną przez dr Dobrosławę Świerczyńską. Jest ona autorką i współautorką książek stale pozostających w naukowym obiegu, bo są niezbędne – niczym fundament – dla każdego opracowania historycznoliterackiego. Nigdy się nie zastarzeją i nie zdezaktualizują, można je będzie jedynie uzupełniać.

Iwona Wiśniewska

PROF. DR HAB. ROMAN TABORSKI

Profesor Roman Taborski urodził się w 1931 roku w Warszawie. Przeniósł się do Łodzi po powstaniu warszawskim – tam zdał maturę w III Gimnazjum i Liceum im. Żeromskiego. Studia magisterskie także ukończył w Łodzi, w 1952 roku. Rok

wcześniej debiutował artykułem *Próba nowego spojrzenia na ostatni okres twórczości Słowackiego* w „Pracach Polonistycznych”. Przeprowadził się następnie do Warszawy i w 1953 roku pracował jako redaktor w Państwowym Instytucie Wydawniczym. W 1953 roku – mimo nieznamości rosyjskiego (Jan Kott orzekł, że nadrobi z pewnością) – zdał egzamin na aspiranturę w Instytucie Badań Literackich. Uczestniczył też w zajęciach dydaktycznych na Uniwersytecie Warszawskim. Od 1956 roku pracował tam jako etatowy wykładowca w Katedrze Historii Literatury Polskiej – od 1967 roku na stanowisku adiunkta.

W 1958 obronił pracę doktorską *Apollo Korzeniowski. Ostatni dramatopisarz romantyczny*; promotorem rozprawy był Jan Kott. U schyłku lat 50. publikował sporo w czasopismach naukowych, między innymi w „Pamiętniku Literackim” i „Przeglądzie Humanistycznym”. Był aktywnym współpracownikiem „Polskiego Słownika Biograficznego” (od t. 10). Pisywał też między innymi dla „Twórczości” i „Kamień”. Habilitował się w 1966 roku na podstawie rozprawy *Trzech dramatopisarzy romantycznych: Przybyszewski, Kisielewski, Szukiewicz*, a w 1967 roku uzyskał nominację na docenta etatowego. W 1968 roku został kierownikiem nowo utworzonego Zespołu Historii Dramatu, Teatru i Filmu w Instytucie Filologii Polskiej UW. W pierwszej połowie lat 70. został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Książki (należał do Zarządu Głównego), redakcji „Biuletynu Polonistycznego” (pozostawał w niej do 1985 roku) i bilateralnej komisji polonistycznej Polska – NRD (z tą współpracował do 1990 roku).

Rok 1975 to kolejny próg awansu akademickiego: profesura (profesor nadzwyczajny) i prowadzenie Zespołu Teatrolologii w Katedrze Kultury Polskiej na Wydziale Polonistyki UW. Od 1976 roku profesor Taborski współpracował z „Przeglądem Humanistycznym” (członek Rady Redakcyjnej). W 1978 roku objął stanowisko wiceprezesa Zarządu Głównego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (pozostawał na tym stanowisku do 1995 roku, później był w Zarządzie Głównym). W 1980 został też członkiem Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI). W latach 1980–1992 Taborski działał w NSZZ „Solidarność”.

W 1981 roku profesor Taborski rozpoczął dyrektorowanie Instytutowi Literatury Polskiej, pełniąc tę funkcję przez dwie kadencje. Otrzymał nagrodę Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Również w 1981 roku został członkiem PEN Clubu i pracował w Komitecie Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Od 1982 roku w strukturach Towarzystwa Naukowego Warszawskiego – najpierw jako członek korespondent, później jako członek zwyczajny.

W 1987 roku uzyskał nominację na profesora zwyczajnego. Na przełomie lat 80. i 90. reprezentował Wydział Polonistyki w Senacie UW i przewodnił Radzie Naukowej Instytutu Literatury Polskiej i Katedry Kultury Polskiej UW. Do licznych afiliacji dodać należy wiceprezesurę Towarzystwa Przyjaciół UW i członkostwo w Polskim Towarzystwie Historyków Teatru (członek założyciel). Naukowo i wizerunkowo istotny był też pobyt w Wiedniu w latach 1993–1997. Profesor Taborski szefował tam Stacji Naukowej PAN.

W 1997 roku został członkiem Societas Jablonoviana, a dwa lata później – Otwartej Rzeczypospolitej. Z ważniejszych przyznanych mu odznaczeń wymienić należy: Złoty Krzyż Zasługi (1973), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1977), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1989). W 2002 roku profesor Taborski przeszedł na emeryturę, a w 2004 roku został przewodniczącym komisji rewizyjnej Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza.

Zainteresowania naukowe profesora Taborskiego skupiają się wokół historii teatru polskiego i literatury polskiej przełomu XIX i XX wieku. Dla spuścizny Stanisława Przybyszewskiego i Jana Augusta Kisielewskiego profesor zasłużył się nie tylko interpretacyjnie i popularyzatorsko, lecz także redaktorsko i edytorsko. Opracował *Wybór pism* Przybyszewskiego (1966), co było wówczas przedsięwzięciem śmiałym merytorycznie i wydawniczo. W 1969 roku opublikował *Dramaty* Kisielewskiego w serii „Biblioteka Narodowa”, a w połowie lat 70. sfinalizował wydanie *Dramatów* Stanisławy Przybyszewskiej (wydobył je z rękopisów i opracował). Poza tym wśród jego prac redakcyjnych znajdziemy między innymi *Sonety krymskie* Adama Mickiewicza (1952), wybór opowiadań *Pod parasolem* Wiktora Gomułkiego (1961), *Wspomnienia szkolne i uniwersyteckie* Leonarda Sowińskiego (1961), *Dla miłego grosza* Apollona Korzeniowskiego (1964), *Śnieg* Stanisława Przybyszewskiego (1987), listy Thomasa Manna do Ottona Forst-Battaglie – w przekładzie Stanisława Helsztyńskiego (1973). Współodpowiadał redakcyjnie za antologię *Polska myśl teatralna i filmowa* (1971; razem z Tadeuszem Sivertem) oraz za książki *Teatr polski w latach 1890–1918* (1987, 1988), *Pisarze Młodej Polski i Warszawa* (1998; razem z Danutą Knysz-Tomaszewską i Jadwigą Zacharską).

Tytuł ostatniej z wymienionych publikacji odzwierciedla charakter i profil zainteresowań Taborskiego. Zajmują go bowiem nie tylko same teksty dramatyczne, ich postać i recepcja, lecz także socjologia życia literackiego i jego fenomeny. Ta dwutorowość zainteresowań nie dziwi, co więcej – zdaje się naturalna, zwłaszcza w przypadku historyka teatru. Sam wątek kolejnych wystawień sztuk Wyspiańskiego – a historią adaptacji scenicznych sztuk autora *Kłątwy* profesor Taborski się zajmował – wymaga integrowania badań historycznoliterackich (i tekstologicznych) z perspektywą kulturowo-socjologiczną. Profesor Taborski jest jednym z najważniejszych znawców życia teatralno-literackiego okresu Młodej Polski. Znanstwo to poświadczają choćby takie publikacje, jak: *Życie literackie młodopolskiej Warszawy* (1974), *Walka o nowy repertuar w teatrach młodopolskiej Warszawy* (1999) czy *Warszawskie teatry prywatne w okresie Młodej Polski 1905–1918* (1980). Profesor Taborski jest też wybitnym znawcą tekstów dramatycznych (książki *Apollona Korzeniowski, ostatni dramatopisarz romantyczny*, 1957; *Trzech dramatopisarzy romantycznych: Przybyszewski, Kisielewski, Szukiewicz*, 1965; *W kręgu młodopolskiego dramatu i teatru. Dwa szkice*, 1991, na poły popularyzatorska „Moralność pani Dulskiej” *Gabrieli Zapolskiej*, 1975).

Kilkadziesiąt lat publikowania w czasopiśmie i książkach zbiorowych uświadamia trwałość wielu fascynacji Taborskiego. Na liście publikacji znajdziemy roz-

liczne teksty poświęcone polskim dramatopisarzom (utwory Żeromskiego, Wyspiańskiego, Norwida, Kisielewskiego, Żuławskiego), życiu teatralnemu różnych miast polskich, relacjom między dramaturgią romantyczną a pozytywistyczną lub młodopolską, recepcji dramaturgii europejskiej w Polsce. Poza rozlicznymi artykułami o walorze propedeutyczno-edukacyjnym współpracował czwarty tom *Dziejów teatru polskiego* (1987–1988) – poświęcony okresowi Młodej Polski – oraz trzeci tom akademickiego podręcznika historii literatury polskiej *Młoda Polska* (1990).

Istotnym obszarem aktywności profesora Taborskiego są badania nad tradycjami polskich kontaktów z Wiedniem. Temu zagadnieniu poświęcił nie tylko liczne referaty, wystąpienia, lecz także dwie ważne książki. Pierwszą była instruktywna *Wśród wiedeńskich poloników* (1974), drugą – znana pozycja *Polacy w Wiedniu* (1992, wyd. 2. zm. 2001). Poprowadzona od średniowiecza po dwudziestolecie międzywojenne narracja pozostaje istotnym i kompleksowym przewodnikiem po różnych wymiarach obecności polskiej – od dyplomacji po twórczość malarską i literacką.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny oraz wieloletnie zaangażowanie w działalność TLiAM skłoniły Zarząd do przyznania Romanowi Taborskiemu honorowego członkostwa. To najwyższa statutowa możliwość uznania zasług i dokonań naszych członków.

Eliza Kącka